

La piuladissa identitària

LLUÍS GARCIA I SEVILLA (MEC)

Una llengua, ultra un sistema de comunicació, és un identificador i una potent tecnologia social. Totes tres funcions van íntimament relacionades, i fins i tot pens que la capacitat comunicativa és una part, petita i feble, de l'eficient tecnologia social que tota llengua és. D'altra banda, i encara que les llengües humanes són originàriament comportaments sonors, orals, pens que la seva escriptura no sols ha potenciat les funcions ja desenvolupa-

des per la part sonora, sinó que les ha transformades totalment i ha conferit així a la llengua escrita unes capacitats enormes i insospitades per a la llengua oral, tant per a bé com per a mal, com totes les tecnologies.

Són molts els vertebrats que s'identifiquen entre ells mitjançant senyals sonors, des de l'orca, un mamífer marí, fins a una multitud de petits ocells. Un d'aquests petits, el lluer o leonet (*Carduelis spinus*), conviu amb nosaltres durant l'hivern; és un ocell migrant, un «turista» de temporada baixa provinent del nord d'Europa, i un simpàtic ocelllet de color groc verdós, llistat de taques terroses i amb la coa negra. Un lluer vivint tot sol no sobreviu més enllà d'unes setmanes; tot sol no pot fer la feina que li comporta viure, bàsicament dues tasques: la primera, detectar la presència de predadors i esquivar-los; i la segona, trobar aliment i poder-lo consumir sense haver de competir amb altres animals. Per contra, aquesta feina es pot fer en grup, i per açò els

lluers viuen en esbarts, grups organitzats, de cinc a deu individus, per ventura el nombre màxim d'individus que un lluer pot reconèixer i distingir de la resta. La seva constant i eixordadora piuladissa és fonamental, tant per a mantenir el grup unit com per a marcar el seu territori. La piuladissa permet que els membres del grup se sentin propers malgrat la interposició del fullam i brancam dels arbres, i els permet d'avisar-se mútuament de la presència d'aliment o d'algun predador. Aquesta piuladissa és peculiar i personal de cada esbart, tot i que el sistema sonor del lluer no pot emetre més de

vint piulades o «veus» diferents, com ara, «tiulí», «pi», o «thre». De fet, cada esbart només n'usa unes cinc, d'aquestes veus, cosa que dona milenars de combinacions possibles de cinc piulades. A més a més, com que cada esbart usa cada veu amb una freqüència específica distinta, cosa que fa diferents dos esbarts que emprin les mateixes cinc veus, tenim que el nombre de «dialectes» possibles permet de fer una distinció molt semblant a la que els humans que parlen una mateixa llengua fan servir en funció de variacions territorials o socials. Sens dubte, doncs, cada esbart té una «sonoritat» especial i peculiar, una contrasenya sonora pròpia.

Però què succeeix a un lluer que s'incorpora a un nou esbart? Ja hem dit que és molt difícil que un lluer tot sol sobrevisqui. Els pollets que han

abandonat el seu esbart familiar o els adults que s'han perdut s'han d'incorporar peremptòriament a un nou grup. D'entrada, els nouvinguts són reconeguts com a externs simplement perquè piulen d'una manera diferent. Aquest piular diferent desencadena una pluja de picades per part de tot l'esbart. En circumstàncies normals, l'extern fuig, abandona el territori de l'esbart. En circumstàncies experimentals, com ara deixant un lluer dissecat que estrafà, que piula mitjançant un casset que reproduïx una piuladissa diferent de la de l'esbart provocat, el lluer experimental dissecat és destrossat sense pietat. Fins i tot en altres espècies, com la mallerenga americana, n'hi ha prou de deixar el casset que piula en «estranger» perquè l'aparell magnetofònic

sigui fet trossos. Si el lluer intrús insisteix a formar part de l'esbart, seguirà tot un calvari de picades, fugides, tempteigs d'aproximació, simulacions de fugida, i, sobretot i com a conseqüència de tota la descàrrega d'estimulació negativa provocada per la pluja de picades, anirà aprenent a piular com el seu nou grup. Només llavors, en haver après a piular com l'esbart, serà acceptat i es comportarà, a partir de la seva assimilació «lingüística», com un membre més, amb una jerarquia determinada, que podrà augmentar o disminuir, com per a la resta dels membres del grup.

És ben clar que els grups humans, des de la família fins a col·lectivitats més àmplies, mostren també, en parlar,

una «sonoritat» peculiar que distingeix els uns dels altres. Aquest fenomen no és sinó un cas particular de conformitat social, perquè els grups no sols «piulen» igual, sinó que també s'alimenten, pensen, es vesteixen, etc., d'una manera molt semblant, tot i que aquesta conformitat no anul·la les peculiaritats individuals. Hom ha parlat de mimetisme o de gregarisme, de capacitat d'imitació, de necessitat de sentir-se com els altres, etc., per explicar la conformitat social; però els experiments assenyalen altres explicacions més en línia amb els mecanismes que hem vist en els lluers.

Molts fundadors de sectes, molts «rentadors de cervell», molts negociants, molts polítics, molts diplomàtics... coneixen empíricament les regles per a «doblegar» la voluntat d'una persona mitjançant la pressió d'un grup; doblegar-la fins a fer-li acceptar coses que van contra la més elemental de les evidències i, naturalment, de les seves creences i conviccions. I de què tracta aquest mecanisme «doblegador» de voluntats?

La pressió del grup és fonamentalment pura i simple agressió, com també és agressió la que fan els lluers damunt els externs, i, com en el cas dels lluers, també formar part d'un grup té avantatges; ara bé, l'agressió dels humans és més poliforma, més rica en matisos, més variada en procediments: no han de reduir l'agressió a l'atac, a l'agressió física o violència, al cop de bec; els humans tenen moltes altres possibilitats, des de la ridiculització fins al subtil sarcasme, o des de la indiferència fins a la passivitat de no prestar atenció. D'altra banda, els humans han experimentat en moltes situacions anteriors, durant molts d'anys i des del naixement, la força envers la conformitat d'un grup, i per açò es dobleguen ràpidament. L'educació, la socialització, no són sinó en gran part el producte de la conformitat social. En quasi tots els casos el procés de conformitat social és suau, perquè és continu i exercit per diferents col·lectius i en diversos contextos.

Entre humans, la majoria no és sempre i simplement el major nombre, sinó que fa referència al poder, i entenem per *poder* la capacitat de modificar el comportament d'altri. És com quan hom afirma que, a la guerra, el major nombre de soldats sempre guanya el

nombre menor, però hom afegeix ràpidament que un soldat armat amb tal eina equival a tres de desarmats. Molt probablement el domini general que de la nostra societat tenen els homes, paral·lel al que tenen els mascles en la major part de societats de vertebrats, ha estat originat per la diferència física entre els cossos i la força muscular entre homes i dones en favor de l'home. Encara més, en un orde jeràrquic fet «a cop de crits», la veu masculina no sols

Ens relacionam amb les persones que ens interessin, no amb les que ens podem comunicar

és més potent que la femenina, sinó que produeix més sensació de volum físic, de grossària, perquè és més sonora i de menys to; un poc com l'efecte d'un clàxon de camió gros portat per un cotxe petit. I d'aquest domini masculí, falsament engrandit, s'origina l'actitud de considerar la masculinitat superior, en tots els sentits, a la feminitat.

La potent pressió conformadora que s'exerceix contínuament damunt de tots nosaltres és la causa de l'escassetat del pensament anomenat *independent*, d'aquella manera de pensar que implica el fet d'aplicar la intel·ligència només a dades contrastades i controlades pel subjecte mateix, deixant de banda, per definició, les opinions, les creences, els interessos, etc., provinents d'altres persones.

Segons els dialectòlegs, a les Balears la iodització no ha estat connotada com a bona ni com a dolenta, i aquesta manca de conformitat social l'ha estabilitzada sense canvis importants. Per contra, al continent, la iodització abans era molt estesa dins el parlar català oriental, però les classes altes, les per-

sones amb més jerarquia social de Barcelona, la ciutat capital, es tornaren decididament *lleistes*, pronunciant en aquests mots distintivament el so palatal, i la seva pressió conformadora començà a estendre's progressivament a tota la resta del territori, arraconant i posant en regressió la iodització. Els dialectòlegs han recollit frases ridiculitzadores dels ieistes: «els de la paia a l'ui», «els de l'agúia al paier», o, exagerant el fenomen, «els que trebaien i tenen canaia». Però és molt difícil recollir les mirades de desaprovació, els gestos de menyspreu, les renyades de l'avi a un infant que no acaba de dir bé les coses o la «desesperació» d'una mare per una filla casadora que pronuncia «vulgarment», provocats per cometre la incorrecció de la iodització. No en dubteu, totes aquestes descàrregues d'estimulació negativa són les que bàsicament han conformat, i continuen conformant, la pronúncia socialment correcta.

És ben coneguda, i per tant no m'hi referiré gaire, la gran capacitat lingüística dels infants, de manera que, en línies generals, fins a vuit anys d'edat, «enganxen» la sonoritat de la «piuladissa» del lloc. I per aquesta «sonoritat» peculiar seran reconeguts i adscrits a un grup, i avaluats —és a dir, titllats— amb els defectes o les virtuts que hom atribueix al grup i no a les persones concretes. La progressiva manca d'adaptabilitat fa que les persones no es puguin «enganxar» indefinidament a nous grups; per açò romanen ancorades a un grup, que és percebut pels altres.

Hem sentit a dir tantes de vegades que una llengua és un sistema de comunicació, un sistema perquè la gent s'entengui, que no reflexionam que ens relacionam amb les persones que ens interessin i no amb aquelles amb qui ens podem comunicar. Si bé puc marcar molts de números de telèfon i comunicar-me amb qui despengi, m'interessa obtenir un telèfon per a parlar amb una persona concreta. Si una persona m'interessa, encara que no tinguem un sistema lingüístic comú, ja m'espavilaré, ja trobaré un sistema de comunicació.

De tots els marcadors, el més potent —i de molt!— és la llengua o la parla.

Conten que quan Guillem d'Efak, el poeta i cantant negre de Manacor, anava a un bar, li solien demanar què

volia en foraster, i ell contestava en català. Una vegada l'amo li replicà: «Germanet, si no us sentís xerrar, hauria jurat que éreu negre.»

A diferència de la resta d'animals, els humans, en néixer, són incapaços de valer-se per ells mateixos; els cal un llarguíssim aprenentatge fins a arribar a l'adultesa, a la independència vital. Com més desenvolupades esdevenen les societats, més llarg i exigent es fa el període d'aprenentatge, i les institucions socials es veuen abocades a regular-lo més i més per tal d'evitar un major nombre de fracassos, fracassos individuals que cal esperar que augmentaran amb l'allargament i la duresa del procés. Durant aquest procés llarguíssim, els humans aprenen de tot, des de rols molt complexos, com ara les diverses formes d'estimar, fins a habilitats molt específiques, com ara preparar un soparet a corre-cuita o connectar-se a una adreça d'Internet. I tot aquest aprenentatge és fet dins un ambient sonor, lingüístic, determinat i usant una llengua concreta com a vehicle d'instrucció. No és gens estrany, doncs, que el marcador lingüístic sigui el més potent, més que no pas la raça, el sexe o qualsevol altra característica biològica, perquè podem inferir molts comportaments, hàbits, expectatives, actituds, etc., de la persona en qüestió. Dit a l'inrevés: en la pronúncia, gramàtica i vocabulari d'una persona hom hi pot reconèixer l'edat, el lloc de naixement o de residència prolongada, els interessos professionals, el nivell educatiu, etc. I aquesta avaluació és molt complexa, perquè reconeixem el parlant com a membre de diversos grups alhora.

La llengua o la parla, en quant el més potent dels marcadors, és l'idioma, mot provinent del grec que significa «propi, peculiar o privatiu»; en definitiva, significaria «identificador sonor». En anglès la tipificació idiomàtica és ben clara: *Frenchman* significa literalment «home d'idioma francès». És la pertinença a una societat allò que l'idioma delata, perquè un humà tot sol, sense pertinença a una societat, no existeix, és una pura ficció especulativa. I aquest sentiment de pertinença forma part de la identitat nuclear d'un humà, com la masculinitat o la feminitat. El fet que hi hagi trastorns en l'adquisició d'aquesta identitat nuclear, la majoria de vegades per intervencions socials anòmales, no

vol dir que en la major part dels casos no sigui un procés ben normal i previsible. És cert que entre nosaltres hi ha transnacionals, és a dir, persones que objectivament són catalanes encara que se sentin d'una altra pertinença, de la mateixa manera anòma que fa que hi hagi transsexuals. L'existència d'un nombre elevat de transnacionals, superior al que caldria esperar dels errors a l'atzar de tot procés complex, només demostra la presència i l'actua-

No ens relacionam amb els qui parlen la nostra llengua perquè ens són més propers físicament o perquè ens hi podem entendre, sinó perquè ens cauen millor, ens agraden més, ens hi sentim més a gust

ció de fortes pressions de conformitat social anòmales.

En el seu comportament social, la gent mira d'establir relacions amb les persones que li resulten atractives. I l'atractiu que experimenta una persona per una altra és directament proporcional al grau de semblança entre elles, de manera que, com més augmenta el nombre de característiques comunes de qualsevol tipus, més creix l'atracció de l'una per l'altra i viceversa. Només hi ha una ben esperable excepció: la de l'atracció heterosexual o reproductora. En aquest cas l'atractiu màxim es presenta quan l'altra persona és igual en tot llevat del sexe i de les actituds sexuals. En la resta de casos, la similitud en tot provoca l'atracció màxima. És allò de «els

nins amb els nins i les nines amb les nines», tan impossible de combatre pels mestres entestats a mesclar tots dos sexes en els jocs del pati de l'escola. Quasi mai no fallarem si pronosticam que el millor amic d'una persona adulta és la persona del seu ambient més semblant a ella. I enmig de tota aquesta dinàmica social, l'idioma, en quant el més potent dels marcadors socials, és probablement el més poderós creador de lligams afectius i amistosos entre les persones. El raonament és ben senzill: 1) L'atractiu d'una persona per una altra és directament proporcional a la semblança entre les persones implicades. 2) L'idioma és el millor predictor de molts comportaments, hàbits, des dels alimentaris als higièncs, valors, actituds, expectatives, rols, etc. 3) Les persones, en la major part dels casos, han estat reforçades positivament, una vegada i una altra, per l'establiment de relacions reeixides, basades en semblances d'expectatives, de concepcions de l'amistat, de l'amor, de la família, de la feina...; en definitiva, de la vida en general.

Així, doncs, no ens relacionam amb els qui parlen la nostra llengua perquè ens són més propers físicament o perquè ens hi podem entendre, sinó perquè ens cauen millor, ens agraden més, ens hi sentim més de gust. Quan estam enrevoltats de molts parlants de la nostra llengua i, lògicament, triam al més finament que podem amb qui hem d'«invertir» els nostres esforços socials d'aproximació, no ens adonam que també feim una tria idiomàtica, fonamentalment per la parla; emperò, quan som dins un ambient «sonorament» estrany i estranger, lligam immediatament amb els del nostre idioma, en aquest cas llengua, encara que al nostre país no fariem el mínim cas de la persona en qüestió. Aquest poderós atractiu social, confirmat una vegada i una altra, ens genera una valoració molt positiva del nostre grup i del nostre idioma. És tediós de comprovar sense excepció com els poetes, de qualsevol llengua, qualifiquen el seu idioma usant mots absolutament saturats positivament en el primer factor del diferencial semàntic, l'avaluatiu: dolç, seductor, melodiós... Per cert, el diferencial semàntic fou descobert molts de segles abans per Ramon Llull. Lul·lianament, diríem que els poetes descriuen el seu idioma usant mots composts just de

«bonesa».

«Ja està!: és mallorquí i havia de treure com fos una referència a Ramon Llull», podeu haver pensat. I teniu raó, perquè aquesta bonesa, subjectiva perquè sols és constatable per als del propi grup, es tradueix cap enfora, cap als altres grups, en circumstàncies normals, en orgull de pertinença, i pot degenerar, en altres circumstàncies, en menyspreu envers els altres.

Tenim, doncs, que la comunitat, la societat o el grup lingüístic, idiomàtic, o nacional, o com vulgueu anomenar-lo, presenta una forta uniformitat en moltes de característiques culturals, diferint d'altres grups semblants, de manera que podríem parlar d'un caràcter o personalitat nacional. Això és demostrable mitjançant l'estudi de la relativitat lingüística (o manera diferent de veure i concebre el món en funció de la llengua emprada), o mitjançant l'estudi de les actituds etnocèntriques o propensions a avaluar i jutjar les altres cultures a través de les «ulleres» de la pròpia. Quan aquest judici de les altres cultures comporta menyspreu i fins i tot hostilitat—fenomen que malauradament es dona comunament—, parlem de xenofòbia, d'odi als estrangers. Tot això és ben conegut, encara que caldria afegir-hi el «cronocentrisme», semblant a l'etnocentrisme (o propensió a considerar que les institucions i les organitzacions socials sempre han estat com les observades ara, en els temps actuals) o encara més fort que aquest.

La sensació subjectiva de ritme sonor, una autèntica il·lusió auditiva, seria funció de la tonicitat dels mots de la llengua del subjecte. Ja fa temps que se sap que presentant tres sons seguits exactament iguals a parlants de llengües d'accent fix, com ara francesos (amb llengua de mots aguts), polonesos (amb llengua de mots plans) i txecs (amb llengua de mots esdrúixols), cada col·lectiu sent un dels tres sons més fort, d'acord amb l'accent de la seva llengua. Així els txecs perceben més fort el primer so, els polonesos el segon i els francesos el darrer. Per açò als manlleus que fa el txeu els canvia l'accent d'acord amb el seu, com fa el francès, que els torna tots aguts, o com feim nosaltres, que els accentuam com sembla que ha de tocar segons la nostra peculiar tonicitat. En segon lloc tenim les onomatopeies o imitacions sonores de renous o sons naturals, que si bé, en general,

s'assemblen en totes les llengües, també presenten importants variacions en funció de cada una. Així els cans, per a nosaltres, fan «bub-bub», per als espanyols fan «*guau*», per als francesos fan «*ouah! ouah!*», per als anglesos fan «*bom-wow*» i per als alemanys, «*wau! wau!*», o la campana, que en anglès fa «*ding-dong*» i en alemany, «*bim-bam*». Cada llengua, doncs, amb els seus propis recursos fònics tractaria d'imitar tan bé com pogués certs sons

Cada llengua, amb els seus propis recursos fònics, tractaria d'imitar tan bé com pogués certs sons tal com els senten els seus parlants

tal com els senten els seus parlants, perquè la pròpia percepció del so a imitar ja es trobaria deformada pels hàbits de percepció auditiva dels parlants; les onomatopeies serien també autèntiques il·lusions auditives experiències, privatives de cada llengua. En tercer lloc la frase «cards secs piquen, verds taquen» us pot haver recordat l'alemany, però us puc ben assegurar que als alemanys no els sona gens ni mica a alemany; com la variant, «alls secs mai no couen si abans no es piquen», us pot sonar a anglès, però no als anglesos. Com aquests exemples, n'hi ha més i en diverses llengües; n'he trobat en anglès, en espanyol i en francès, imitant altres llengües, fins i tot el llatí. Són frases entenedores, amb sentit, però que escarneixen la sonoritat d'una altra llengua, i per açò les podríem anomenar *xenofonies*. Per a mi són un altre cas d'autèntiques il·lusions auditives,

experiències lligades a la llengua de l'«il·lusionat».

Aquests fets suara esmentats ens indueixen a pensar que vivim, cada grup humà, dins un aclaparador món acústic, dins l'univers físic de l'eixordadora «piuladissa» de la nostra pròpia llengua. Un dels músculs més desenvolupats i potents en totes les persones, facin esport o no, és el massèter, el múscul que aixeca la mandíbula, motor de la masticació. I la seva força no és deguda al fet que masteguem en tot moment, sinó al fet de parlar contínuament, sense aturar mentre no dormim, perquè el massèter també és la peça muscular bàsica de la modulació de la veu. I per si això no bastàs, la nostra oïda mostra la màxima sensibilitat a la freqüència d'emissió de la veu humana i no tenim «parpelles» auriculars, de manera que no podem tancar les orelles com aclucam els ulls.

El peculiar accent de cada persona denota «mil·limètricament» l'ambient acústic humà a què ha estat sotmesa, i comporta, d'altra banda, un llarg aprenentatge per part d'un animal, l'humà, molt vivaç i hàbil aprenent, amb un sistema fònic molt flexible i potent. És molt difícil de sentir, o d'experimentar, deliberadament aquesta «piuladissa» que ens aclapara, perquè generalment i sempre en els països «normals», ens enrevolta gent de la nostra llengua. Hom la nota per la seva absència; quan sou a l'estranger, no sols la trobau a faltar, sinó que, d'altra banda, l'acústica humana local, que percebeu ben clarament i distintivament, us fa sentir realment a l'estranger. I aquesta absència ambiental de la pròpia «piuladissa» es comporta com una operació de privació dins un mecanisme motivacional homeostàtic, com la fam o la set, de manera que la privació us empeny a la recerca activa de persones que «piulin» com vosaltres i us associa, i fins i tot us embafa, quan sou de ple dins el vostre univers acústic. Per ventura la nostàlgia, l'enyorament de la pàtria, no és sinó el resultat d'aquesta operació de privació acústica.

Els sons d'una altra llengua no són, en termes tècnics, estímuls condicionats per a nosaltres, no provoquen cap tipus de reacció previsible; per tant, davant llur presència no reaccionam, ni tan sols ens provoquen una conducta condicionada d'aproximació; ras i curt, no ens hi sentim atrets; ens són ben

estranys els mons sonors dels altres. Els humans resulten estranys entre ells per mor d'aquests móns acústics diferents i privatis, i aquest sentiment d'estranyesa i de distanciament origina generalment un judici pejoratiu dels altres. Recordau que els barbarismes són combatuts, en major o menor grau, per les autoritats lingüístiques de totes les llengües. Aquest judici pejoratiu pot ser màxim en considerar que els altres no són ni humans, fenomen detectable en el fet que hi ha llengües que reserven el qualificatiu d'*humà* per als propis parlants. Aquesta percepció no humana dels altres, o les seves formes atenuades, és a la base de l'agressió predadora entre humans i és, per tant, la base fonamental de tota la violència d'alta intensitat entre humans, allò que hem anomenat «efecte duc d'Alba». Més suau és el judici que comporta dir que els altres «parlen malament», com els grecs clàssics deien dels anomenats per ells bàrbars. I encara són més suaus, xenofòbica i parant, els judicis que comporten les xenofonies, que en el fons no són sinó ridiculitzacions i sarcasmes dels parlants d'altres llengües. En definitiva, el judici imparcial és impossible si l'observador viu dins un ambient acústic diferent del jutjat. Com pensau que qualificarà la música de Bach una persona que, amb el cap entaforat dins uns «cascos», tot lo dia està sentint música *disco*? Els alemanys, per a expressar la sensació d'estranyesa fònica, per a dir «em sona a xinès», diuen que els sona a espanyol: «*Das kommt mir Spanisch vor.*»

Els judicis positius dels mons acústics dels altres només es poden presentar quan no hi ha estranyesa ni distanciament. Per això mateix agraden les llengües d'acústica semblant. La familiaritat i la proximitat, base del judici positiu, es donaran d'una banda dins els mateixos parlants d'una llengua, entre els diversos dialectes o parles, i de l'altra, per parlants d'altres llengües que s'hagin dessensibilitzat de la xenofòbia del primer contacte, especialment mitjançant la convivència i el coneixement. Per cert, no us podeu imaginar com ens agrada, als balears, que ens diguin: «Que bé que sona com parles!» Ens fonem de gust.

Vaig llegir, no record on, que el famós poeta anglès Robert Graves digué que la llengua que parlaven els al·lots de Deià, el poble mallorquí on

viu, li sonava entre francès i italià. És l'amoreta (o floreta) que més m'ha agradat de totes les que he sentit de la nostra parla.

Que en seria de bonic, acabar amb aquesta floreta sobre l'eufonia de la nostra llengua feta per un dels darrers grans poetes anglesos! Però seria fer trampa acabar com si no passàs res, sense referir-me a l'anòmala situació que pateix la nostra societat de llengua catalana o comunitat de parla, com ara hom diu usant un anglicisme semàntic, tipus de barbarismes anomenats actualment *falsos amics*. Signes dels temps! Si no passàs res, si no ens hagués passat res d'anòmal, la nostra societat lingüística seria una de prototípicament mitjana entre la seixantena de llengües d'Europa, situada dins el grup de les mitjanes grans, el grup encapçalat pel grec i el búlgar, però molt per davant del danès, el noruec o el finès. Si ara, amb l'alenada d'europeisme, certs humans —els més directament responsables de la perpetuació de la nostra injusta i anòmala situació— fossin com prediquen que són els humans, intel·ligents, savis i comprensius, la nostra llengua seria molt valorada. La nostra llengua i altres d'esquarterades per les fronteres estatals europees actuals serien considerades «llengües cimentadores» entre els estats de la tan desitjada Unió Europea; llengües cimentadores en quant «solden» estats de pobles tan dispars i amb tanta actitud denigratòria entre ells, com el francès i l'espanyol. Però els responsables són malauradament ben «primats», en el sentit més «animalment» denigratori, i no tenen, en el fons, cap actitud realment europeista. Si ho fossin, d'europeistes, i sabent com saben que els problemes ètnico-lingüístics són la problemàtica més greu entre els humans, tant a Europa com arreu, mirarien de construir Europa agafant com a nucli la Confederació Helvètica, modèlic exemple de convivència ètnico-lingüística.

El que va passar a la majoria dels nostres països a començ del segle XVIII és conegut de tothom. Havia passat anteriorment en tot el nord de Catalunya devers cinquanta anys abans, i passaria devers noranta anys després a Menorca. Ens annexaren a altres estats, i perdérem, substituïts per altres de forasters, el nostre sistema defensiu, les nostres lleis, públiques i privades, les nos-

tres institucions polítiques, el nostre sistema financer públic i monetari, etc. No és que la nostra organització política fos meravellosa, puix que de «primats humans» es tractava, però la nostra confederació era molt semblant a l'helvètica. Els estats o «cantons» de la nostra confederació, en l'aspecte lingüístic, eren completament monolingües: s'usava l'aragonès a l'Aragó, l'italosicilià a Sicília, el català al regne de la ciutat de Mallorca, etc. Aquest tipus d'organització és modèlica, perquè combina les necessitats d'una unió política per tal d'augmentar les possibilitats dels «units» amb els dos requeriments fonamentals de les societats humanes: llengua i territori.

És absolutament inútil tractar de trobar les explicacions de la nostra anòmala situació en diferències de «piuladissa» entre la nostra llengua i l'espanyol o el francès: els països i les societats són arreu majoritàriament monolingües. Si en un lloc trobau ambientalment dues llengües, o bé sou a la frontera entre dos països, o bé sou en un país conquerit físicament. La nostra situació lingüísticament excepcional és, com sabeu, producte d'una història militar desfavorable a la nostra societat, el resultat d'una guerra internacional europea que, com totes les guerres internacionals importants, acabà amb una reassignació de sobirania i de fronteres. En definitiva, encara que ens dolgui, la fragmentació, el domini i el repartiment de la societat de parla catalana entre el regne d'Espanya i la República Francesa és conseqüència d'un seguit de desfetes bèl·liques. És científicament estèril, doncs, cercar altres explicacions alternatives a la penetració i hegemonia de l'espanyol i del francès dins el nostre territori.

Som majoria els catalanoparlants dins el nostre territori, si bé som minoria en qualque localitat, de vegades important, com ara Perpinyà o Alacant. Emperò, com en el cas de les dones que hem explicat, som posats «artificialment» en minoria, perquè els altres tenen molt més poder polític: som nosaltres els qui hem de servir les seves lleis i no a l'inrevés. També, com en el cas de les dones, aquest domini prové d'una superioritat originalment de força física, originalment militar en la qüestió nacional; i encara com en el cas de les dones, l'allunyament temporal històric de la primigènia superioritat física

fa que als dominadors els minvi la capacitat de subordinar-nos, i per això els cal emprar de tant en tant els recordatoris de la força i les actituds d'amença. Aquesta situació origina, com és ben sabut, transnacionals, actituds de submissió, d'inferioritat, etc., totes explicables a partir d'una permanent i constant pressió conformadora, exercida mitjançant múltiples situacions per la societat aliena.

En els aspectes més purament fònics, aquesta pressió conformadora aliena és molt fàcilment detectable. Per exemple, per a la nostra oïda, molts de rossellonesos presenten contaminació acústica francesa, característicament en la pronúncia gutural de la consonant líquida /r/, com també podem detectar la pèrdua de la típica pronúncia catalana velar de la /ll/, tan semblant a la russa, en favor de la pronúncia espanyola en catalans de la Catalunya espanyola. Aquest efecte de «frontera política», de canvi de domini, també és detectable entre Portugal i Galícia, de manera que si hom deambula a l'atzar pel camp, fent ziga-zaga per la frontera lusogallega, té la sensació que s'ha volatilitzat la gradualitat de les isoglosses, perquè, en trobar un pagès, hom sap perfectament si és portuguès o gal·lec just per l'entonació nasal.

Un altre exemple paradigmàtic és la pronúncia dels llinatges o cognoms catalans, i en general dels topònims i altres noms propis, clarament identificables com d'una llengua o d'una altra. En aquest tema, al sud de les Alberes hi podem trobar des de la posició més subordinada de pronunciar el llinatge Jaume a l'espanyola ([xaume]), fins a la posició actualment generalitzada i «equànime» de pronunciar els llinatges a la catalana si són reconeguts com a catalans i a l'espanyola si són considerats espanyols, com si fos l'actitud més civilitzada i sàvia. Així hom diu «Balcels», però «Lozano» i «Albacete», aquests dos darrers amb /θ/ interdental sorda o castellana. Aquesta actitud és falsament «equànime» i equival a dir «que les dones porten calçons perquè són més còmodes». Vejam-ho. Per començar, l'espanyolitat fònica també és conferida a altres mots que no ho són en absolut, com ara quan pronuncien l'italià «Gorgonzola» amb /θ/ castellana o usen el mateix so per a pronunciar la fórmula química «C, O, 2»

(CO₂). És cert. emperò, que la majoria de la nostra població pronuncia «bé», en el fons una xenofonia, certs noms amb grafia molt difícil per a nosaltres, com *Shakespeare*, però aquesta finura de pronunciació és l'excepció i no la regla, i així, per exemple, diem «dièsel» quan hauríem de dir «dísel». I, per acabar, apliquen simptomàticament la pronúncia papissota de l'espanyol, la castellana, absolutament minoritària entre els milions i milions de parlants d'aquesta llengua; i així diuen «Venezuela» o «San Francisco» de Califòrnia amb /θ/ castellana, quan els habitants d'aquests llocs no ho fan així, ni tampoc no ho fan la immensa majoria dels parlants de l'espanyol. En definitiva, la majoria dels nostres parlants no és que mirin d'aproximar-se tant com poden a la pronúncia original dels mots propis, sinó que simplement els pronuncien a l'espanyola, concretament a la castellana. En espanyol, bé que pronuncien, com si fossin mots propis, llinatges com «Auger», «Borrell», «Campmany», «Fluxà» o «Reig», o com fan en francès quan diuen «Gonzalès». Com feien els nostres parlants quan existia la nostra Confederació: «Bacardí» per *Bacard*, l «Dexeus» per *Desjeux*, «Llopis» per *López*, «Peris» o «Piris» per *Pérez*, «Pompidó» per *Pompadour*, «Roís» per *Ruiz*, etc. Aquesta pràctica, d'incorporació fonètica dels patronímics, és universal amb les excepcions extraordinàries que vulgueu, perquè, d'altra banda, és impossible que un parlant de qualsevol llengua sigui capaç de fer xenofonies amb les més de cinc mil llengües humanes. I encara més: és absolutament normal que els llinatges canviïn de fonètica i d'estructura quan els seus propietaris s'integren en un altre país; pràcticament tots els hispanoparlants immigrants als Estats Units, dits allà «hispanics», canvien llurs llinatges, fent-los anglo-americans amb més o menys fortuna; personalment trob que Antonio Quintanilla, el famós actor, ha tengut molt bon gust en canviar-se el patronímic per Anthony Quinn. Concloent, dir [xaume] per «Jaume», com sentia quan era al·lot, seria una subordinació total, esperable només quan la pressió de la societat aliena fos màxima, com durant la dictadura hispano-feixista de Franco. L'actitud «equànime» seria la demostració d'un contrapoder social propi, paral·lel a la catalanització dels noms propis,

emperò ben lluny encara de la solució usual i normal arreu.

Pràcticament qualsevol català de la banda espanyola, per molt bé que parli el castellà, és reconegut fàcilment com a català a Madrid o a Andalusia. Igualment a Madrid o a Andalusia són reconeguts com a catalans la majoria dels andalusos que emigraren encara joves al nostre país, i pràcticament tots els fills dels immigrants andalusos, per molt malament que parlin el català, bé que bravegen de ser identificats com a catalans! Açò demostra que al nostre país la «piuladissa» general és d'acústica catalana i que la població la vol així. Igualment aquesta «piuladissa» catalana acceptada fa que hi hagi tan pocs bilingües, perquè ser bilingüe no vol dir senzillament saber parlar bé dues llengües; ser bilingüe implica fonamentalment ser reconegut alhora com a propi per dos grups humans lingüísticament diferents, per dos «esbarts» humans diferents. Crec ben sincerament que ja és hora de deixar d'atribuir a la població immigrada hispanoparlant efectes lingüístics que són provocats per una escola espanyola, espanyolitzadora o espanyolitzant. La més rendible de les importacions és la de persones, especialment per a països, com els nostres, pobres; pobres en recursos naturals. Benvinguda sia la immigració, perquè tenir immigració és senyal que el país funciona i es desenvolupa. A la llarga tots els immigrants acaben essent indistingibles dels nadius, com podem comprovar repassant llinatges tan «catalans» com Alemany, Anglès, Bascó, Castellà, Espanyol, Francès, Gascó, Genovard, Llombard, Marroquí, Sard. Allò que hem de denunciar és la lentitud amb què s'incorporen els immigrants a la nostra societat, senyal inequívoc que és un procés torpedinat des del poder polític, i l'altra cara de la producció de transnacionals. Tan lent és aquest procés, que ha menat certs sociòlegs a pensar que podem considerar un immigrant integrat quan esdevé una peça més dins l'engranatge econòmic del país, quan hi fa feina. És allò que «és català qui a Catalunya viu i hi fa feina». Si fóssim lluers, i salvant les enormes distàncies biològiques i socials entre aquells ocells i els humans, serien del nostre «esbart» si, ultra viure-hi i fer-hi feina, i pagar impostos, a més, parlessin català. ←